

класів, але на практиці ця можливість, зазвичай, не використовується. Як правило, у дев'ятому класі учень уже має власні смаки і уподобання, сформовані культурні й життєві цінності. Знаходячись під тиском засобів масової інформації й специфічної підліткової субкультури, молода людина, як правило, стає споживачем і носієм невибагливої, антиінтелектуальної і низької за якістю масової культури.

Недарма вчені-мистецтвознавці, психологи і педагоги, чії ідеї істотно вплинули на розвиток засадничих позицій вітчизняної мистецької освіти (Б. Лихачов, О. Мелік-Пашаєв, Н. Гродзенська, Д. Кабалецький, О. Щолокова, Л. Ващенко та інші) розробляли програми, які ґрунтуються на концепції всебічного художньо-естетичного розвитку учнів із першого до останнього року навчання в школі. І якщо в молодших класах вивчення художньої культури спрямовується в основному на розвиток емоційно-чуттєвої сфери учнів, то в середніх і старших класах крім цього передбачається формування мистецьких знань і оцінних суджень.

Ми переконані, що тільки такий процес безперервної художньо-естетичної освіти, що передбачає наявність двох ступенів навчання – пропедевтичного й основного, може забезпечити виховання ціннісного ставлення до мистецтва, зокрема музичного, й допомогти, у тісній співпраці з усіма предметами гуманітарної і мистецької спрямованості, у формуванні культурної, гармонійно розвиненої особистості.

БІБЛІОГРАФІЯ

1. Бондаревская Е. В. Ценностные основания личностно ориентированного воспитания /

Е.В. Бондаревская // Педагогика. – 1996. – № 4. – С. 29 – 36.

2. Гессен С. И. Основы педагогики: Введение в прикладную философию / С. И. Гессен. – М., – 1995. – 448 с.

3. Гинзбург М. Р. Личностное самоопределение как психологическая проблема / М. Р. Гинзбург // Вопросы психологии. – 1988. – № 2. – С. 19 – 26.

4. Державний стандарт базової та повної середньої освіти // Мистецтво та освіта. – № 2. – 2004. – С. 2 – 6.

5. Здравомыслов А. Г. Потребности. Интересы. Ценности / А. Г. Здравомыслов. – М., – 1986. – 221 с.

6. Каган М. С. Мир общения: проблема межсубъектных отношений / М. С. Каган. – М., – 1988. – 319 с.

7. Кривцун О. А. Эстетика: Учебное пособие для вузов / О. А. Кривцун. – М., – 1998. – 434 с.

8. Малюков А. Н. Психология переживания и художественное развитие личности: [науч – метод. пособие] / А. Н. Малюков. – Дубна, – 1999. – 250 с.

9. Самохвалова В. И. Пути формирования эстетического сознания личности / В. И. Самохвалова // Эстетическое сознание личности. – М., – 1994. – С. 133 – 194.

10. Світова художня культура: Від первісного суспільства до початку середньовіччя: [навч. посіб.] / Щолокова О.П., Шип С. В., Шевнюк О.Л., Семашко О.М. – К., – 2004. – 175 с.

11. Щуркова Н. Е. Педагогическая технология. 2-е изд. допол. / Н. Е. Щуркова. – М., – 2005. – 256 с.

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

Куркіна Сніжана Віталіївна – кандидат педагогічних наук, доцент кафедри музично-теоретичних та інструментальних дисциплін КДПУ імені Володимира Винниченка.

Коло наукових інтересів: удосконалення навчально-виховного процесу у вищій та початковій школі засобами мистецьких дисциплін, історія вітчизняної та зарубіжної педагогіки.

УДК 13.130.3:32.351

ПІДТРИМАННЯ СТІЙКОЇ СОЦІАЛЬНОЇ СТАБІЛЬНОСТІ В ЯПОНІЇ У МИНУЛОМУ ТА В НАШ ЧАС

Тетяна КУЧАЙ (Черкаси)

Ряд теоретиків і прихильників сталого розвитку вважають його найперспективнішою ідеологією 21 століття і навіть усього третього тисячоліття, яка, з поглибленням наукової обґрунтованості, витіснить усі наявні світоглядні ідеології, як такі, що є фрагментарними, неспроможними забезпечити збалансований розвиток цивілізації. Термін «сталий розвиток» на Конференції в Ріо-де-Жанейро у 1992 році в рамках прийняття «Порядку денного на XXI століття» визначався як «розвиток, що задовольняє потреби теперішнього часу, не ставлячи під загрозу здатність майбутніх

поколінь задовольняти свої власні потреби». Всі наступні визначення поняття за основу брали саме це тлумачення сталого розвитку [1].

В аналітичній записці «Державна політика сталого розвитку на засадах «зеленої економіки» В. Потапенко зазначає, що порівняльний аналіз індексів, які характеризують рівень розвитку країни за економічними, соціальними та екологічними показниками дозволяє визначити, що група країн, такі як Швейцарія, Швеція та Норвегія, фактично, вже майже досягли сталого розвитку.

Такі економічно розвинуті країни як Японія, Німеччина, Франція та США суттєво просунулися у напрямку сталого розвитку. Інші країни від цього ще дуже далекі, нажалі і Україна входить до їх числа. Тому постає питання механізмів реалізації стратегії сталого розвитку в країнах з відносно невисоким доходом на душу населення, суттєвими ресурсними та екологічними проблемами та напруженою демографічною ситуацією.

ЮНЕП визначає «зелену» економіку як таку, що підвищує добробут людей і забезпечує соціальну справедливість, при цьому істотно знижує ризики для навколишнього середовища та збільшення бідності населення [2].

Нам імпонує визначена триєдина концепція стійкого розвитку, схема якої представлена на рис. 1.

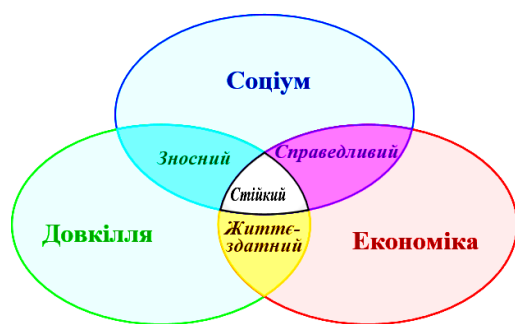

Рис 1. Триєдина концепція стійкого розвитку [1].

Концепція сталого розвитку з'явилася в результаті об'єднання трьох основних точок зору: економічної, соціальної та екологічної.

Економічна складова передбачає оптимальне використання обмежених ресурсів і використання екологічних – природо-, енерго- і матеріало-зберігаючих технологій, включаючи видобуток і переробку сировини, створення екологічно прийнятної продукції, мінімізацію, переробку і знищення відходів.

Соціальна складова стійкості розвитку орієнтована на людину і спрямована на збереження стабільності соціальних і культурних систем, в тому числі, на скорочення числа руйнівних конфліктів між людьми. Важливим аспектом цього підходу є справедливий розподіл благ. Важливо досягнення не тільки внутрішньо, а й міжпоколінної справедливості. У рамках концепції людського розвитку людина є не об'єктом, а суб'єктом розвитку. Спираючись на розширення варіантів вибору людини як головну цінність, концепція сталого розвитку передбачає, що людина повинна брати участь у процесах, які формують сферу його

життєдіяльності, сприяти прийняттю і реалізації рішень, контролювати їх виконання.

З екологічної точки зору, сталий розвиток має забезпечувати цілісність біологічних і фізичних природних систем. Особливе значення має життєздатність екосистем, від яких залежить глобальна стабільність біосфери. Основна увага приділяється збереженню здібностей до самовідновлення і динамічної адаптації таких систем до змін, а не збереження їх у деякому «ідеальному» статичному стані. Деградація природних ресурсів, забруднення навколишнього середовища і втрата біологічного розмаїття скорочують здатність екологічних систем до самовідновлення.

Важливу роль у забезпеченні реалізації триєдиної концепції сталого розвитку має узгодження цих різних поглядів та їх переклад на мову конкретних заходів, які є засобами досягнення сталого розвитку – завдання величезної складності, оскільки всі три елементи сталого розвитку повинні розглядатися збалансовано. Важливі також і механізми взаємодії цих трьох концепцій. Економічний і соціальний елементи, взаємодіючи один з одним, породжують такі нові завдання, як досягнення справедливості всередині одного покоління (наприклад, щодо розподілу доходів) та надання цілеспрямованої допомоги бідним верствам населення. Механізм взаємодії економічного та екологічного елементів породив нові ідеї щодо вартісної оцінки та інтерналізації (обліку в економічній звітності підприємств) зовнішніх впливів на навколишнє середовище. Нарешті, зв'язок соціального та екологічного елементів викликав інтерес до таких питань як внутрішньопоколінна і міжпоколінна рівність, включаючи дотримання прав майбутніх поколінь, та участі населення в процесі прийняття рішень [1].

З огляду на зазначене, ми вважаємо, що на те, що одна з передових країн світу стала на шлях сталого економічного розвитку і суттєво просунулася в цьому напрямку, значно впливає соціальна складова концепції сталого розвитку. Спробуємо це твердження довести обґрунтуванням тих процесів, які відбуваються в Японії з метою підтримання стійкої соціальної стабільності в минулому і в теперішній час. Японія продемонструвала високі темпи росту національного продукту й продуктивності праці та набула репутації самого стабільного суспільства. Причини цього сягають корінням у саме суспільство, в особливості його структури. Японське суспільство складається із органічно спаяних одна з одною груп різного рівня, починаючи з сім'ї й закінчуючи спільністю самого високого рангу – нацією в цілому.

Американці такому згуртованому конкуренту дали назву «Japan Incorporated» [3, с. 59].

Таке згуртоване суспільство часто ідеалізувалося як досвід гармонійного й стабільного розвитку соціуму взагалі, адже більша частина населення орієнтується швидше на суспільні, ніж на особистісні інтереси. Таке суспільство, добре організоване і ефективно кероване, легко згуртувати навколо певної ідеї, адже в країні формується групова свідомість [4, с. 46]. На думку Т. Лебра, для японців характерно почуття приналежності до певної групи, яке може поширюватися на сім'ю, місце проживання, село, місто, фірму тощо [5, с. 47].

Соціальні зв'язки японців реалізуються в сім'ї та на роботі. Група живе за своїми законами. Сім'я – це первинна група, існування якої залежало від діяльності всіх учасників, тому її можна розглядати, стверджують Е. Молодякова та С. Маркар'ян, як сімейне підприємство, скоріше як соціально-економічний інститут, ніж пов'язану кровними узами спільність [6, с. 117].

Коли ж сформувалося нове суспільство з акцентом на підвищення ролі особистості в ньому, стало питання про забезпечення її творчої індивідуальності, що свідчить про перехід від ієрархічного суспільства до громадянського. З утвердженням нуклеарних сімей у 60-ті рр. XX ст. відбувається відхід від бажання відповідати групі й утвердження індивідуальних життєвих принципів. Але в кінці 70-х рр. XX ст. продовжує домінувати група, колектив (так висловилися понад 70% населення). В японському суспільстві, в якому основним осередком є група, то вона і виступає як індивідуум, як єдине ціле. При цьому особистість розглядається як органічна частина групи [4, с. 33-34]. Слід зазначити, що традиції не свідомо використовувались національною елітою у процесі побудови нового суспільства [там само, с. 53].

Як бачимо, особливості соціальної структури японського суспільства забезпечують ефективне управління людьми для динамічного розвитку країни.

Щодо ранжування, то у будь-якій японській організації, будь то компанія або державна установа, ієрархія індивідуумів вибудована в системі супідрядних один з одним груп різного рівня, відносини між якими будуються по квазі-сімейному типу оябун-кобун. У такій системі головній особі всієї організації (або частіше чільній групі) оя підпорядковуються кілька осіб, які перебувають по відношенню до першого в положенні ко. У свою чергу, по відношенню до своїх підлеглих ці останні виступають в ролі старших оя. Принциповий момент соціального просування в рамках такої системи полягає у відносній налагодженості цього механізму з

огляду на те, що він заснований на чітких відносинах старшинства. На це, зокрема, спочиває переконаність у тому, що сходження до більш високих щаблях ієрархії має характер мало не закономірного процесу. На доказ цього зазвичай наводяться факти про те, що більша частина президентів японських корпорацій, їх управлінська номенклатура, як правило, є вихідцями з нижніх поверхів соціальних сходів своєї організації.

Разом з тим, вчені-традиціоналісти бачать, що це вірно до тих пір, поки мова йде про соціальну рухливість в рамках «своєї» вертикальної структури. Як тільки будь-кому трапляється вийти з неї, невблаганно набирає чинності принцип уті-сото. Чужому ніколи не судилося дістатися до верху ієрархії в іншій організації. Соціальна мобільність в Японії істотно обмежена наявністю замкнутих рамок вертикальних структур. Особливо сильно це впливає на становище тих, хто з самого початку не потрапив у сферу великого бізнесу і елітних державних служб. Таких в країні в даний час більшість: до 70% робочої сили в країні зайняті на підприємствах з числом зайнятих менше 100 чол. Можна стати президентом маленької фірми або зайняти високу посаду в міністерстві сільського, лісового та рибного господарства, але подальший шлях наверх буде припинений через низький статусу самої організації, оскільки вони також строго ранжовані [там само, с. 55].

Ідеологія сім'ї, до якої постійно апелює бізнес Японії, сприяла тому, що в решті решт і профспілки були органічно вбудовані в структуру корпорації, що виявилось важливою обставиною для збереження соціальної стабільності в суспільстві в цілому, адже трудові конфлікти «не розтікалися» по всьому шару найманої робочої сили, а локалізувалися всередині корпорацій та набували вигляду вияснення сімейних відносин. Побудова корпорації за принципами сім'ї відособлює її від «чужих» не лише з економічної точки зору, а й із соціальної. Претендуючи на роль сім'ї, сучасна японська корпорація самостійно виконує стосовно своїх членів певні функції, які на Заході вважаються прерогативою суспільства й держави [там само, с. 52].

В сучасний період руйнує сімейні зв'язки розвиток джерел інформації – телевізор, комп'ютер тощо, адже вони замінюють особисті контакти між членами сімей. Послабленню внутрішньосімейних зв'язків сприяють і сучасні умови життя: чоловік відсутній зранку до вечора, діти – в школі й на репетиторських курсах. Навіть у неділю сім'ї часто обідають, а то й снідають у ресторанах. Проте, укріпленню сім'ї сприяє будівництво будинків для двох поколінь, в яких окремо живуть батьки й діти.

Як зазначає Дж. Тобін (J. Tobin), на Заході існує уявлення, що розпечені японські діти дошкільного віку перетворюються в слухняних, застандартизованих школярів, а після закінчення навчальних закладів стають роботоподібними службовцями, а жінки переважно домогосподарками [7].

Однак, вчені С. Маркарян та Е. Молодякова заперечують таке твердження. Якщо підходити до виховання дитини цієї країни з урахування національних традицій, то можна так пояснити цей феномен: у перші роки життя дитини мати робить усе, щоб вона відчула себе люблячою і відчула особистістю. Це не вважається розпеченістю. Це – основа формування японського «Я», яке пізніше підкоряється правилам поведінки в групі. А в сім'ї дитина відчуває себе захищеною, вчиться мистецтву спілкування з людьми – початкові міжособистісні відносини. Гармонія у японців проявляється згідно принципу «поступай з іншими так, як хочеш, щоб поступали з тобою».

Перед школою діти відвідують дитячі садки або денні дитячі центри, де мають можливість уперше утвердити своє «Я», що подальший розвиток одержує в школі. Діти вчаться контролювати свої поступки в інтересах колективу. На цьому рівні і вище виховується здатність приживатися в кожній наступній групі (дитячий сад, школа, університет, підприємство).

Як бачимо, починаючи з дитячого садка, діти привчаються до роботи в інтересах групи, колективу, що упродовж тривалого часу пов'язується із груповою психологією. На підприємстві японці відчувають себе членами однієї спільноти, бо у всіх однакові цілі та інтереси, що приводить до ідентифікації їх із підприємством, пов'язаної із груповою психологією. Звідси – основна риса трудових відносин: орієнтація на підприємство. В певній мірі компанію можна розглядати як сучасний еквівалент іє.

Характерно, що підприємство інтегрує не тільки працюючого, але і його сім'ю. Воно буде для них будинки, дошкільні установи, спортивні комплекси, організовує колективний відпочинок, подорожі, розваги. Одним словом діє під гаслом «моя компанія – мій дім». Сім'я, зі свого боку, більше орієнтується на підприємство, ніж на родичів.

Певне ототожнення працівника з підприємством пояснюється по-різному. Одні пов'язують це з традиціями іє. Інші знаходять подібні риси в сільській громаді, або навіть у бюрократичній структурі феодальної держави. Безумовно глава іє в силу володіння дуже широкими правами щодо будь-якого його члена асоціювався радше не з батьком, а з господарем підприємства. Очевидно, такий її характер і

давав можливість в останній період Токугава і перший Мейдзі перенести цю систему у виробничі відносини. Відлунням цього є традиція у великих корпораціях шанувати предків, мати свій гімн і створювати певний кодекс поведінки для наступних поколінь. У самий останній час народжується традиція «залишати» працівника і після смерті, встановлюючи йому пам'ятник як «людина у компанії» [4, с. 63-64].

З метою збереження існуючої спільноти адміністрація воліє набирати працівників безпосередньо із навчальних закладів. На думку професора Урабе Кійосі, наймані в ранньому віці працівники представляють собою «ідеальний матеріал, щоб стати ідеальною «людиною компанії» [8, с.222].

Ряд японських соціологів (Ханами Тадасі, Фудзита Вакао, Іто Ітіро) пов'язує пофірменні профспілки, в основі діяльності яких лежить ототожнення працівника з підприємством, з груповою свідомістю, із системою патерналістичних відносин. На думку Іто Ітіро, Західна Європа і Японія пішли різними шляхами індустріалізації – Західна Європа – виходячи з принципу індивідуалізму, Японія – з принципу спільноти [9 с, 267].

Ієрархічну структуру іє забезпечували норми, що регулювали поведінку всіх членів іє. Такі відносини поширювалися не лише на сім'ї, що пов'язувалися кровними узами, а й охоплювали й квазісімейну систему – додзоку, яка характеризується строгою ієрархією, авторитарним контролем над усіма членами групи при відсутності родинних зв'язків.

Концепція квазісімейної системи додзоку слугує підтриманням стійкої соціальної стабільності в Японії. Вона ж лежала в основі системи «держава – сім'я», що найбільше проявлялася перед другою світовою війною. Отже, принцип іє являє собою зерно всіх соціальних зв'язків у суспільстві, він екстраполювався знизу (від сім'ї) вгору на рівень додзоку.

Безумовно, у зв'язку з соціально – економічними змінами, що відбулися після другої світової війни, значення сім'ї змінилося для її членів. Впливають на послаблення сімейних зв'язків такі фактори:

- поява нуклеарної сім'ї;
- нова архітектурна концепція;
- зміна соціального статусу жінки (її

участь у трудовій і громадській діяльності). У неї з'являється потреба у розкритті творчих здібностей. Зокрема, в кінці ХХ ст. жінки закінчивши коледжі та університети, займали посади вчителів в початковій школі (58% усіх учителів), в середній першій ступені (36%) та другої ступені (20%) [4, с. 60-61].

Однак, концепція із продовжує жити в оновленому вигляді: продовжує існувати традиційна думка, що жінки знаходяться в підлеглому положенні в сім'ї й суспільстві в цілому; жінки ведуть сімейний бюджет та розпоряджаються зарплатою своїх чоловіків, яка переводиться на їхні банківські рахунки, але жінка залишається хранителькою минулого, традицій, які й сьогодні живуть в японському суспільстві [10, с. 29].

Одним із проявів ієрархічної структури додзюку в ретроспективі було японське село, яке базувалося на системі із і являло собою замкнуту групу, в якій всі, навіть і ті, що не були зайняті в сільському господарстві (вчителі, лікарі, ремісники тощо), трималися разом, чому сприяв і ландшафт, у якому долини річок відокремлені гірськими хребтами. Духовним стрижнем кожної сільської спільноти був місцевий храм, присвячений богу – покровителю (удзигами) своєї місцевості, який був символом єдності людей, укріплюючи у них почуття приналежності до свого села. У повсякденному житті мешканці села керувалися понад усе звичаями і традиціями. Домінуючим в житті села був конформізм. Сільська спільність з її груповою свідомістю та ієрархічною структурою лягла в основу сучасного, зберігаючи атмосферу гармонії, солідарності, дисциплінованості.

Ці старі принципи використовував і уряд Мейдзі, намагаючись перенести сільський груповий конформізм на загальнонаціональний рівень з метою укорінення концепції «держава – сім'я», зміцнення ідеї «імператорська сім'я – головна» в державі, відстоювання незалежності країни та збереження етнічної однорідності нації. Не дивлячись на розмивання давніх соціальних зв'язків, сільська спільність продовжує існувати в достатньо згуртованому вигляді – імідж із зберігається, хоча великих сімей залишилось не так багато. Так, на зборах с/г кооперативів чоловік виступає від двору, а не від себе, перед адміністрацією від села виступає староста. [4, с. 67-68].

Отже, підтриманню стійкої соціальної стабільності на рівні села сприяє збереження конформізму в селі, дотримання релігійних ритуалів, турбота про місцевий храм, проведення свят. Село являє собою хранительку культурної традиції [11, с. 64].

Послаблення соціальних зв'язків у місті проявляється сильніше, ніж у селі. Проте, ті локальні спільноти, що утворюються за рахунок села, більше схильні до сільського типу: їм притаманна традиційна групова свідомість і спосіб життя; живе традиція проведення свят – ярмарок. У містах, де локальні спільноти утворюються навколо крупних підприємств, ритм їхнього життя визначається ритмом діяльності підприємства, яке для робочих буде

багатоповерхівки, де встановлюються більш гнучкі соціальні зв'язки без жорсткої підкореності. Щоб перешкоджати цьому процесу й відродити стосунки, властиві традиційному суспільству, в країні будуються малоповерхові котеджі, які утворюють замкнену систему, що забезпечує соціальні потреби.

Отже, в період кінця 60-х – початку 70-х рр. ХХ ст. намітилася тенденція до певного «розкриття» замкненого локального громадянства, однак суспільні зв'язки та соціальні взаємодії в рамках локальної суспільності до цього часу залишаються важливою цінністю для японців, не зважаючи на значні зміни, які пережила країна [4, с. 70-71].

Японські наймані робітники завжди віддають перевагу стабільній зайнятості перед підвищенням зарплати й схильні до політики своїх підприємців, які розглядають найманих робітників не лише як робочу силу, а й як фактор виробництва при багатоваріантності форм участі робітників в управлінні виробництвом і зближенні інтересів найманих робітників та власників підприємства. Отже, трудові стосунки переходять на нову неопатерналістську основу, що в Японії досягло високого рівня зрілості. Цей японський досвід західні фахівці вважають моделлю запозичення, адже, спираючись на конфуціанські догми, робота на підприємстві сприймається в контексті групової психології не як робота на підприємстві, а як робота на всіх, в тому числі й на самого себе. Підприємство являє собою те місце, де робітники відчувають себе членом однієї спільноти. Існують й інші засоби для виховання почуття спільності робітника з фірмою:

- крупні компанії мають свою символіку (гімн, емблема, торгова марка). В гімнах наголошується, що компанія – це велика сім'я;
- залучення творчих робітників;
- використання релігійних, зокрема буддійських ритуалів, які відповідають інтересам різних вікових груп;
- використання форменого одягу для відчуття себе частиною компанії.

Відродженню та зміцненню сім'ї сприяє також розширення будівництва будинків для двох поколінь, в яких незалежно поряд живуть батьки й діти. [6, с. 136-139].

В даний час Японія стоїть перед черговою реформою системи освіти. Головною цінністю в цій області визнається орієнтація на виховання творчої особи більшою мірою, чим на виховання старанного працівника. Інакше кажучи, ставиться мета формування суспільства, орієнтованого на культуру. Практично 100% дітей здобувають зараз середню освіту і більш за третину закінчує вищу школу. Це вельми високі показники на тлі інших розвинених країн. І це – одна з причин забезпечення економіки країни

кваліфікованими кадрами. Недаремно, мабуть, японське суспільство часто називають «кваліфікованим». Хоча система освіти є в цілому досить егалітарної і жорсткі вступні іспити незалежно від соціального положення тих, що поступають, відбирають найбільш гідних, існує ранжирування всіх типів навчальних закладів. Селекція йде не за якістю освіти, а по престижності місця вчення. Престижний дитячий сад значною мірою автоматично відкриває двері в елітарну школу і університет, що у свою чергу, гарантує місце в політичній і економічній еліті. Таким чином при всій елітарності залишається ієрархічність системи, і якість вищої освіти частенько не є критерієм для заняття вищих постів в адміністративних органах. Іншими словами, співіснують колишні і нові чинники соціальної мобільності.

Важливі цінності для японців:

- активна життєва позиція;
- прагматизм;
- інтерес до матеріального добробуту;
- дисциплінованість [4, с. 36].

До системи пріоритетів у ціннісних орієнтаціях поступово входить дозвілля. Для молодого покоління вже немає протистояння між традиційно японським і європейським, бо переважно вони сприймають елементи західної культури як свої вітчизняні.

Сучасний японець демонструє самостійну життєву поведінку (пошана індивідуальності) і приналежність до соціальної групи, визнає залізну логіку дисципліни і творчий характер праці, віддає належне важливості накопичення і затвердженню естетичних цінностей, твердо дотримується принципів демократії і плюралізму, що гарантують стабільність в суспільстві, але не забуває виявляти повагу старшим за віком і положенню [4, с. 42]. Отже, для сучасного японця характерний соціальний дуалізм.

Дуже вдало характеризують перетворення, які відбулися в Японії, вчені С.Маркарян та О. Молодякова: Зміни, які відбулися в японському суспільстві, дозволяють прослідкувати перетворення країни – «самітниця в економічну супердержаву», яка використовує всі міжнародні багатства, вміло поєднує загальнолюдські й традиційні цінності і в епоху інтернаціоналізації прагне поширити свою цивілізацію на інші народи [там само, с. 42].

Що стосується якості й рівня життя японців, слід зазначити, що в кінці XIX – на початку XX ст. швидке зростання японської економіки не привело до поліпшення якості життя населення, не стабілізувалися їхні доходи, адже економіка працювала на війну. На кінець XX ст. рівень і якість життя населення Японії значно зросли:

найвища тривалість життя, найменша кількість розлучень та самогубств, низька смертність, у тому числі й дитяча; у 1987 р. Японія була на другому місці в світі по екологічній ситуації та економічній стабільності [там само, с. 72].

Нові умови відтворення трудових ресурсів визначили духовні й моральні зрушення в житті суспільства, що привели до перебудови свідомості. Загальне підвищення й вирівнювання освітнього рівня зближує культурні інтереси різних груп населення. Духовні інтереси стають доступними широким слоям народу, що також свідчить про значне зростання якості життя.

Револьюційні зміни відбулися в галузі життя (будують одно – і двоповерхові власні будинки), харчування населення, використання товарів тривалого користування [там само, с. 74]. Однак, скрізь у Японії сучасність існує поряд із давниною (збереження храмів, пам'яток культури, милування квітучою сакурою, участь у народних святах, дотримання звичаїв(займаються чайною церемонією, ікебаною), бо японець завжди відчуває себе японцем [4, с. 75].

Інтеграція конформізму й конкуренції підтримують стабільність у суспільстві: безробіття становить біля 2% чисельності діяльного населення; в країні найнижчий рівень злочинності й наркоманії; найвищий рівень життєвого циклу; 65% батьків живе з дітьми, в країнах Західної Європи (20-30%); матеріальний добробут людей являє собою важливу цінність [там само, 34-35]. Проте, в Японії стосовно якості життя є і проблеми: високі ціни на продовольчі товари, на житло; велика тривалість робочого часу; невелика тривалість оплачуваних відпусток і неповне їх використання, хоча в Японії 14 днів передбачено на державні свята. Основне завдання Японії – створення «понадержавної якості життя». [там само, с. 76-83].

Отже, Японія пройшла свій власний шлях від індустріального до інформаційного суспільства, який поєднав функціональну раціональність із традиціями, національними духовними цінностями, що надає стійкість японському суспільству, створює стабільний соціальний клімат, в якому кожна група знаходить свою нішу.

БІБЛІОГРАФІЯ

1. Сталій Розвиток. [Електронний Ресурс]. – Режим Доступу: http://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%A1%D1%82%D0%B0%D0%Bb%D0%B8%D0%B9_%D1%80%D0%Be%D0%B7%D0%B2%D0%B8%D1%82%D0%Be%D0%Ba
2. Державна політика сталого розвитку на засадах "зеленої" економіки. Аналітична записка [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.niss.gov.ua/articles/1237/>

3. Sosial Structures and economic dynamics in Japan Up to 1980 // Fodella. – 1975. – 59 s.
4. Лебедева И. П., Маркарян С. Б. Молодякова Э. В. и др. – М.:РИО Ин-т востоковедения, Центр по изучению соврем. Японии, Яп. фонд Рос. акад. наук, 1996. – 180 с.
5. Lebra T.C. The Japanese Pattern of Behavior. – Honolulu, 1976. – 47 с.
6. Молодякова Э. В. Японское общество: книга перемен / Молодякова Э. В., Маркарян С. Б. – М.:РИО Ин-т востоковедения, Центр по изучению соврем. Японии, Яп. фонд Рос. акад. наук, 1996. – 256 с.
7. Tobin J. Japanese Presschools and the pedagogy of Selfhood. Japanese Sense of Self. – Cambridge, 1990. – С.21.
8. Урабэ Киёси. Нихонтэки кэйэй о кангаэру (Розмышлення о Японском менеджменте). – Токио, 1978. – 222 с.
9. Фудзита Вакао. Родо кумийай ундо но тэнкай (Изменения в профсоюзном движении). – Токио, 1967. – 267 с.
10. Journal of Japanese Trade and Industry. – 1994. – №2. – С. 29.
11. Норин токэй тэса. – 1986. – №8. – С. 64.

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

Кучай Тетяна Петрівна – кандидат педагогічних наук, доцент кафедри дошкільної та початкової освіти Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького.

Коло наукових інтересів: проблема сталого розвитку в Японії.

УДК 378.091

ВИКОРИСТАННЯ МУЛЬТИМЕДІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ПРОЦЕСІ МУЗИЧНО-ТЕОРЕТИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА

Юлія ЛОКАРЄВА (Кіровоград)

Постановка проблеми. В умовах інформатизації освіти пріоритетним напрямком є впровадження сучасних інформаційних технологій, які постійно вдосконалюються, стають більш насиченими, гнучкими, продуктивними, націленими на різноманітні потреби студентів. Освіта перетворюється на інформаційно насичений простір вільної творчої комунікації, який дозволяє студентам пізнавати й освоювати найширший спектр нових технологій і матеріалів в рамках проектно організації творчого процесу. З метою активізації професійного становлення майбутніх учителів музичного мистецтва, підвищення його ефективності і якості постає необхідність забезпечити навчальний процес психолого-педагогічними та методичними розробками, направленними на виявлення оптимальних умов використання можливостей мультимедіа.

Дослідження феномену «мультимедіа» в освіті, зокрема в музично-педагогічній, багатоаспектне. Мультимедіа розглядається, по-перше, як засіб підвищення ефективності навчання на заняттях з музики у загальноосвітніх школах та з фахових дисциплін у спеціальних навчальних закладах; по-друге, як засіб психолого-педагогічного впливу на особистість учнів та студентів в умовах новітніх інформаційних технологій навчання; по-третє, як засіб навчання та інструмент розробки педагогічних програм; по-четверте, як засіб розвитку творчих здібностей та образного мислення студентів на заняттях з фахових

дисциплін з використанням мультимедійних технологій тощо [1, 2, 3].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Останнім часом у вітчизняній педагогічній теорії та практиці відбувається активний пошук шляхів удосконалення методів навчання, проводяться інтенсивні дослідження з питань запровадження в навчальний процес мультимедійних технологій, засобів комп'ютерно-орієнтованих систем навчання, що висвітлюється у дослідженнях і публікаціях відомих учених: І. Красильнікова, Л. Масол, О. Науменко, О. Переверзова, Т. Рейзенкінд [4, 5, 6, 8, 9] та ін.

Ціла низка педагогічних досліджень присвячена різним аспектам використання мультимедіа: розробка методичних основ проектування, створення та використання мультимедійних навчальних програм та комплексів; використання засобів мультимедіа в процесі навчання майбутніх учителів інформаційним технологіям (Т. Бабенко) [1]; мультимедіа як засіб підвищення ефективності навчання в загальноосвітній школі (Ю. Єгорова) [2]; мультимедіа як дидактичний засіб вищої школи (Н. Клемешова) [3] тощо.

Вчені відзначають, що мультимедійні технології на сьогодні є найбільш актуальним напрямком використання інформаційно-комп'ютерних технологій у сфері освіти, адже дозволяють підійти до перетворення мультимедіа в потужний засіб освіти, в якому змодельовані всі аспекти навчально-виховного процесу – від методичного до презентаційного.